

**МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ФІЛАЛАГІЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ**

Кафедра гісторыі беларускай літаратуры

ЯФІМАЎ

Аляксандр Віктаравіч

**ПРАВІДЭНЦЫЙНЫ КАМПАНЕНТ
У ПОМНІКАХ ЛІТАРАТУРЫ БЕЛАРУСІ XVI–XVII стст.**

Магістарская дысертацыя

спецыяльнасць 1-21 80 10 «Літаратуразнаўства»

Навуковы кіраўнік:
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт У. Г. Кароткі

Мінск, 2016

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА РАБОТЫ

Ключавыя словы: правідэнцыя, фатум, сімвал, паэтыка, Адраджэнне, барока, хрысціянства, лацінамоўная паэзія, эпіка, ліра-эпас, агіяграфія.

Аб’ект даследавання: беларуская літаратура XVI–XVII стст.

Прадмет даследавання: правідэнцыйны кампанент у помніках літаратуры Беларусі XVI–XVII стст.

Мэта работы: Знайсці і растлумачыць правідэнцыйныя кампаненты ў помніках літаратуры Беларусі XVI–XVII стст.

Метадалогія і метады даследавання: біяграфічны метада, параўнальны аналіз, аналітыка-апісальны метада, параўнальна-супастаўляльны метада з выкарыстаннем сінхранічнага і дыяхранічнага відаў аналізу.

Атрыманыя вынікі і іх навізна. У магістарскай дысертацыі даказана, што ўяўленні аб правідэнцыі і фатуме адлюстраваны ў літаратурных творах розных эпох і народаў, у тым ліку ў помніках літаратуры Беларусі XVI–XVII стст. Лацінамоўныя паэмы («Пруская вайна», «Радзівіліяда», «Язафатыда») утрымліваюць правідэнцыйныя кампаненты, характэрныя пераважна для антычнай культуры, што тлумачыцца асаблівасцямі жанру. Фунеральны твор «Рэха жалю», напісаны на старапольскай мове, таксама змяшчае антычныя сімвалы фатуму, аднак гэта тлумачыцца не жанрам, а адукацыйнай аўтара (аўтараў). Ва ўсіх вышэйназваных творах ёсць і правідэнцыйныя кампаненты, характэрныя для хрысціянскай культуры (у тым ліку для асобных канфесій: каталіцтва, пратэстантызму і ўніяцтва), што тлумачыцца сацыяльна-гістарычнымі ўмовамі. У «Дыярыўшы» маюцца правідэнцыйныя кампаненты, характэрныя для праваслаўнай традыцыі. Навізна заключаецца ў тым, што правідэнцыйны кампанент у помніках літаратуры раней ніколі не становіўся прадметам даследавання айчынных навукоўцаў. Асноўныя палажэнні, вынікі і сістэматызаваны фактычны матэрыял могуць быць выкарыстаны: 1) пры далейшай распрацоўцы праблем і пытанняў гісторыі беларускай літаратуры, 2) пры далейшай распрацоўцы праблемы адлюстравання правідэнцыйных кампанентаў у беларускай і сусветнай літаратуры. Вынікі даследавання могуць выкарыстоўваць у сваіх працах літаратуразнаўцы, культуралагі і рэлігіязнаўцы.

Структура работы. Магістарская дысертацыя агульным аб’ёмам 66 старонак уключае ўводзіны, тры главы, заключэнне, спіс выкарыстаных крыніц (43 пазіцыі). Выкарыстана адна табліца.

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РАБОТЫ

Ключевые слова: провидение, фатум, символ, поэтика, Возрождение, барокко, христианство, латиноязычная поэзия, эпика, лиро-эпос, агиография.

Объект исследования: белорусская литература XVI–XVII вв.

Предмет исследования: провиденциальный компонент в памятниках литературы Беларуси XVI–XVII вв.

Цель работы: Найти и растолковать провиденциальные компоненты в памятниках литературы Беларуси XVI–XVII стст.

Методология и методы исследования: биографический метод, сравнительный анализ, аналитико-описательный метод, сравнительно-сопоставительный метод с использованием синхронического и диахронического видов анализа.

Полученные результаты и их новизна. В магистерской диссертации доказано, что представления о провидении и фатуме отражены в литературных произведениях разных эпох и народов, в том числе в памятниках литературы Беларуси XVI–XVII вв. Латиноязычной поэмы («Прусская война», «Радзивиллиада», «Язафатида») содержат провиденциальные компоненты, характерные преимущественно для античной культуры, что объясняется особенностями жанра. Фунеральный произведение «Эхо скорби», написанное на старопольском языке, также содержит античные символы фатума, однако это объясняется не жанром, а образованием автора (авторов). Во всех вышеназванных произведениях есть и провиденциальные компоненты, характерные для христианской культуры (в том числе для отдельных конфессий: католичества, протестантизма и униатства), что объясняется социально-историческими условиями. В «Диариуше» имеются провиденциальные компоненты, характерные для православной традиции. Новизна заключается в том, что провиденциальный компонент в памятниках литературы раньше никогда не становился предметом исследования отечественных ученых. Основные положения, результаты и систематизированный фактический материал могут быть использованы: 1) при дальнейшей разработке проблем и вопросов истории белорусской литературы, 2) при дальнейшей разработке проблемы отображения провиденциальных компонентов в белорусской и мировой литературе. Результаты исследования могут использовать в своих работах литературоведы, культурологи и религиоведы.

Структура работы. Магистерская диссертация общим объемом 66 страниц включает введение, три главы, заключение, список использованных источников (43 позиции). Использована одна таблица.

GENERAL DESCRIPTION OF THE THESIS

Keywords: providence, fate, character, Gothic, Renaissance, Baroque, Christianity, latin poetry, epic, lyric-epic hagiography.

The object of research: Belarusian literature XVI–XVII centuries.

The subject of research: providential component of Belarusian literature XVI–XVII centuries.

The purpose of research: to identify providential component of Belarusian literature XVI–XVII centuries and analyze them.

Methodology and methods: the biographical method, comparative analysis, analytical and descriptive method, comparative method using synchronic and diachronic analyzes.

The results and their novelty. The master's thesis proved that the idea of fate and Providencia is reflected in literary works from different eras and peoples, including the monuments of Belarusian literature XVI–XVII centuries. Latin poem ("The Prussian War," "Radziviilliada", "Yazafatida") contain providential components characteristic mainly for ancient culture, which is explained by the peculiarities of the genre. Funeral work "Echoes of Sorrow", written in old Polish language also contains ancient symbols of fate, but this is due to the genre is not, and the formation of the author(s). In all these works there is a providential component, typical of Christian culture (including for individual denominations: Catholicism, Protestantism, and the Uniate Church), which is explained by the socio-historical conditions. In "Diariushe" providential components are specific to the Orthodox tradition. The novelty lies in the fact that a providential component in the monuments of literature had never been the subject of studies by Belarusian scientists. The basic provisions codify the actual results and the material can be used for: 1) the further development of issues and questions the history of Belarusian literature, 2) the further development of display issues in the context of the characters fate of Belarusian and world literature. Results of the study, its basic ideas can be used in the works of literature, culture and religious studies.

The structure of the thesis. Master's thesis, totaling 66 pages include an introduction, three chapters, conclusion, a list of the sources used (43 positions). Used one table.